

Niebrzegowska-Bartmińska, Stanisława

"Jezik - slika - svet. Etnolingvističke studije", Ježi Bartminjski, [tł.] Marta Bjeletić, Beograd 2010 : [recenzja]

Etnolingwistyka 23, 294-295

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

pogranicza kulturowo-religijnego), natomiast czwarta dotyczy zagadnień literaturoznawstwa słowiańskiego. Rozpiętość tematyczna tomu odzwierciedla zakres zainteresowań naukowych Jubilata.

IBG

Agapkina T. A., *Vostočnoslavjanskie lečebnye zagovory v sravnitel'nom osveščeni. Sjužetika i obraz mira*, Moskwa: Izdatel'stvo „Indrik”, 2010, 823 s.

Książka jest monograficznym opracowaniem popularnego w ostatnich latach, choć wciąż jeszcze mało zbadanego gatunku folkloru, jakim są zamówienia. Autorka omawia wschodniosłowiańskie zamówienia lecznicze w ich różnorodności motywów i wariacji dialektalnej, charakteryzuje kulturowe związki z innymi zamówieniami i tradycją rękopiśmienną. Całość opracowania tworzą dwie części. W pierwszej omawiane są wschodniosłowiańskie zamówienia lecznicze, w tym m.in.: uniwersalne typy wątków, polifunkcjonalne wątki, motywy, formuły, obrazy i przykłady poetyckie oraz wątki i motywy związane z poszczególnymi rodzajami chorób (np.: bólem zębów, oczu, chorobami skóry, krwotokiem, bezsennością u dzieci itp.). Przedmiotem analiz w części drugiej są ważniejsze elementy obrazu świata Słowian Wschodnich: przestrzeń i droga, czas, człowiek i jego ciało. Cenną partią w publikacji są wątki w zamówieniach wschodniosłowiańskich analizowane w kontekście porównawczym – innosłowiańskim i tradycji pisanej.

SNB

Bartminjski Ježi, *Jezik – slika – svet. Etnolingvističke studije*, priredio Dejan Ajdačić, prevela Marta Bjeletić, Beograd: SlovoSlavia, 2011, 569 s.

We wrześniu 2011 roku w Belgradzie ukazała się trzecia już zagraniczna książka Profesora Jerzego Bartmińskiego. Po pozycjach wydanych w Moskwie (*Jazykovej obraz mira: očerki po étnolingvistike*, Izatel'stvo „Indrik”, 2005) i w Londynie (*Aspects of Cognitive Ethnolinguistics*, Equinox, 2010), tym razem pracami lubelskiego językoznawcy zainteresowali się badacze serbscy, którzy podjęli się przekładu kilkunastu (dokładnie 20 artykułów) Profesora z zakresu etnolingwistyki. Książkę pod tytułem *Jezik – slika – svet* (Język – obraz – świat) pod redakcją Dejana Ajdaczicia i w tłumaczeniu Marty Bjeletić wydało wydawnictwo SlovoSlavia. Ta licząca 569 stron pozycja zawiera prace z różnych zakresów i lat (zmodyfikowane na potrzeby nowego wydawnictwa), ułożone – po artykule wstępnym na temat przedmiotu badań etnolingwistycznych – w cztery działy tematyczne: I. *Językowy obraz świata* (z refleksją nad pojęciem JOS, miejscem wartości w JOS, kwestiami definiowania pojęć i definicji kognitywnej jako nowego typu definicji leksykograficznej, problemem profilowania i podmiotowej interpretacji świata oraz dynamiką kategorii punktu widzenia); II. *Stereotypy* (gdzie znalazły się rozważania na temat lingwistycznych badań nad stereotypem i prace analityczne na temat *matki, domu, ojczyzny, prowincji i ludu*, interesujące dla serbskich czytelników ze względu na zastosowaną oryginalną metodologię); III. *Stereotypy etniczne i ideologiczne* (z obrazami Niemca, Rosjanina, Ukraińca, Wschodu i Zachodu, prawicy i lewicy); IV. *Badania porównawcze* (z projektem sławistycznych badań porównawczych oraz analizą opozycji *swój/obcy* w kontekście problematyki językowego obrazu świata). Niektóre artykuły powstały we współpracy autorskiej z młodszymi koleżankami: Stanisławą Niebrzegowską-Bartmińską (o profilowaniu, dynamice kategorii punktu widzenia, prowincji), Małgorzatą Brzozowską (lud), z Iriną Lappo i Urszulą Majer-Baranowską (stereotyp Rosjanina), książka stała się zatem także formą promocji lubelskiego środowiska etnolingwistycznego. Całość zamyka obszerna prezentacja sylwetki Profesora Bartmińskiego opracowana przez redaktora tomu Dejana Ajdaczicia.

Promocja książki, połączona z wykładem Jerzego Bartmińskiego (*Linguistics Worldwiew as a problem of Cognitive Ethnolinguistics*), odbyła się 22 IX 2011 roku w Serbskiej Akademii Nauk w Belgradzie i 26 września 2011 roku w Nowym Sadzie.

SNB

Berezovič Elena L., *Russkaja toponimija v étnolingvističeskom aspekte: Mifopoetičeskij obraz prostranstva*, pod red. A. K. Matveeva, Moskwa: KomKniga, 2010, 240 s.

Książka *Rosyjska toponimia w aspekcie etnolingwistycznym: mitopoetycki obraz przestrzeni* jest wynikiem kontynuacji badań, których efekty zostały opisane w poprzedniej monografii autorki pt. *Rosyjska toponimia w aspekcie etnolingwistycznym: przestrzeń i człowiek* (Moskwa 2009).

W monografii poddano analizie etnolingwistycznej obszerny zasób tradycyjnej toponimii rosyjskiej, zebranej na terytorium Rosyjskiej Północy w trakcie ekspedycji badawczych. Autorka rekonstruuje mitopoetycki obraz przestrzeni odzwierciedlony w toponimii. Rozpatruje idee i symbole odsyłające do ludowych wierzeń przedstawionych w toponimach; podaje charakterystykę toponimów pochodzących od lokatywów sakralnych. Analizie została poddana koncepcja *zavetnogo mesta* (szczególnego, ważnego i tajnego miejsca) w toponimice rosyjskiej. Poza tym w rozprawie na materiale toponimicznych podań zawierających wątki mitologiczne i historyczne szczegółowo zbadano właściwości wzajemnych powiązań systemu toponimicznego z folklorem.

IL

Dementiev Vadim V., *Teorija rečevych žanrov*, Moskwa: Znak, 2010, 600 s.

W książce omawiane są podstawowe założenia teorii gatunków mowy, między innymi: miejsce gatunku mowy w systemie języka, relacje między gatunkiem mowy a aktem mowy, gatunkiem komunikacji, wydarzeniem językowym. Rozpatrywane są gatunki mowy jako środek formalizacji relacji społecznych oraz klasyfikacja gatunków mowy. Wiele uwagi poświęcono związanym z gatunkami mowy ideom Michaiła Bachtina, prześledzono kierunki ich rozwoju we współczesnej nauce o gatunkach. Oglądowi poddano również nowe kierunki rozwoju teorii gatunków mowy: kognitywny i kulturoznawczy.

Szczegółowymi badaniami objęto cztery gatunki mowy realizowane w języku rosyjskim: rozmowę *po duszom*, świecką konwersację, flirt oraz dowcipy lat siedemdziesiątych. *Teoria gatunków mowy* przeznaczona jest dla lingwistów, wykładowców i studentów kierunków filologicznych.

IL

Étnobotanika: rastenija v jazyke i kul'ture, otv. red. V. B. Kolosova, A. B. Ippolitova, St. Peterburg: „Nauka”, 2010, 386 s. [seria „Acta Linguistica Petropolitana. Trudy Instituta lingvističeskich issledovanij RAN”, t. VI, cz. 1, otv. red. N. N. Kazanskij].

Szósty tom serii wydawniczej „Acta Linguistica Petropolitana” dotyczy zagadnień etnobotaniki – teoretycznych (Valeria Kolosova) i praktycznych. Sporo miejsca poświęcono nazwom roślin – fitonimom (Igor Brodski, Julia Koppaleva, Vladimir Napolskich, Maja Kalezić), w tym fitonimom zoonimicznym, stworzonym na podstawie skojarzeń ze zwierzętami (Svetlana Dubrovina). Poruszono także problem metafor bazujących na podobieństwie rośliny i człowieka (Elena Kolosjko) oraz kodu wegetatywnego we współczesnych narracjach o snach (Evgenij Safronov).

Liczenie reprezentowane są artykuły dotyczące językowego obrazu roślin (Elena Sjanova) – goździka (Lidia Nepop-Ajdačić), fiołka i wrzосу (Dorota Piekarczyk), chrzanu (Joanna Szadura) w tradycji polskiej; jodły w folklorze białoruskim (Inna Šved), areka katechu (rodzaj palmy, *Areca katechu*) i pieprzu żuwnego (*Piper betle*) w folklorze filipińskim (Maria Stanukovič); symboliki